

КОНЦЕПЦІЯ
державної підтримки пластового руху в Україні та за її межами
у 2027–2035 роках

I. Опис проблеми, яка потребує розв'язання

Збройна агресія Російської Федерації проти України створює численні демографічні, економічні, освітні, культурні, інформаційні та інші виклики для українського суспільства, зокрема щодо виховання дітей та молоді. Це створює необхідність системної відповіді держави щодо захисту стратегічних інтересів України, розвитку та збереження людського капіталу, зокрема шляхом підтримки ефективної виховної системи.

Для національної безпеки України важливою є всебічна державна підтримка розгортання самоврядного пластового руху – впровадження ефективної виховної системи з понад столітньою безперервною історією, яка побудована на державницькій позиції та ефективність якої доведена тривалою практикою утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Законом України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху» визнано історичний внесок пластового руху в громадянську освіту дітей та молоді, здобуття і становлення української державності, а також визначено засади державної політики щодо сприяння його розвитку. Водночас наявні правові, фінансові та інституційні механізми не забезпечують повноцінної реалізації визначених Законом цілей.

Пластовий рух в Україні засновано у 1911 році у м. Львів. Він безперервно діє з моменту заснування та розвинувся у міжнародний рух української молоді. Після відновлення незалежності України у 1991 році рух брав активну участь у демократизації посттоталітарного суспільства та продовжив свою діяльність через Молодіжну організацію «Пласт — Національна Скаутська Організація України» (далі — Пласт). Інституційна спадкоємність та сталість діяльності Пласту підтверджують ефективність пластового методу як системи виховання дітей та молоді, адаптованої до актуальних потреб держави та українського суспільства.

Діяльність пластового руху здійснюється у понад 30 країнах світу через мережу з понад 100 осередків, що загалом гуртують близько 6000 пластунів і пластунок та охоплюють держави Європи, Північної та Південної Америки, Австралії, Азії, Близького Сходу та Африки. В Україні пластовий рух налічує 12

тисяч учасників, які працюють в усіх регіонах та більшості районів України, охоплюючи близько 20% територіальних громад, де не ведуться бойові дії.

Міжнародна мережа пластового руху охоплює національні та локальні пластові організації, зареєстровані відповідно до законодавства країн перебування, зокрема у більшості країн Європейського союзу (Швеції, Данії, Фінляндії, Норвегії, Латвії, Литві, Польщі, Словаччині, Чехії, Німеччині, Австрії, Франції, Бельгії, Нідерландах, Італії та Іспанії, Мальті, Греції та Кіпру), в понад половині штатів США, Великій Британії, Швейцарії, Японії, Китаї, Австралії, Грузії, у більшості провінцій Канади, у всіх штатах Австралії, у Аргентині, Перу, Єгипті, Лівані.

Координація діяльності та взаємодія пластових організацій на міжнародному рівні здійснюються Конференцією Українських Пластових Організацій, яка скликається кожні три роки з 1954 року.

Українськими громадами у США, Канаді, Австралії, Аргентині, Німеччині, Іспанії та Великобританії вибудована базова інфраструктура для діяльності пластового руху, однак сьогодні вона потребує підтримки через зростання чисельності української молоді в цих країнах. За кордоном України пластовий рух залишається для українців осередком збереження власної ідентичності, культури, мови, можливістю підтримки одне одного в громаді, навчанням та роботою щодо повернення молоді до України для її захисту, відновлення та розбудови. У Війні за Незалежність України, починаючи з 2014 року, загинуло 89 пластунів і пластунок, 7 зникли безвісти, 9 пройшли через полон (одна особа ще перебуває у полоні). Серед загиблих — 10 пластунів, які проживали за кордоном та приїхали в Україну.

Досвід країн Євroatлантичної спільноти свідчить про те, що охоплення населення скаутським рухом становить у середньому від 1 до 3 відсотків від усього суспільства. Близько $\frac{1}{3}$ цієї кількості становлять волонтери, які організовують роботу, а $\frac{2}{3}$ — діти та молодь. Для забезпечення оптимальної ефективності пластового руху в Україні необхідним є залучення щонайменше трьох відсотків дитячого населення (близько 220 тис. осіб) та формування корпусу зі 110 тис. пластових виховників і волонтерів. Наявні темпи щорічного приросту членства руху (близько трьох відсотків на рік) та обмежена інституційна спроможність суб'єктів, що застосовують пластовий метод, не дозволяють задовольнити зростаючий суспільний запит. Досягнення таких масштабів в Україні можливе лише за умови реалізації комплексної державної політики підтримки пластового руху, спрямованої на створення сприятливих умов і ефективних механізмів інституційного зростання.

Одним із викликів масштабування Пласту в Україні на сьогодні є кадровий дефіцит та професійне виснаження діючих пластових виховників, які впроваджують пластовий метод на місцях. Брак пластових виховників супроводжується кадровою ротацією, яка становить понад 20% щороку. Це унеможливорює масштабне мережування пластових осередків та сповільнює

реалізацію ініціатив, спрямованих на розвиток дітей та молоді, розкриття їхнього фізичного, інтелектуального, емоційного, соціального та духовного потенціалу як повноцінних громадян та членів своїх територіальних громад, місцевих, національних та міжнародних спільнот. Для залучення нових дітей до Пласту потрібно не лише систематично готувати достатню кількість пластових виховників, а й додаткову кількість на заміщення тих, які з різних причин відходять від активної праці у пластовому русі, та впроваджувати програми з підтримки діючих виховників і попередження їхнього професійного виснаження.

Тривалість підготовки пластових виховників становить від одного до трьох років і є комплексним процесом, що включає розвиток спеціальних компетентностей через опанування пластового методу та пластової освітньої програми, зокрема, набуття пластових цінностей через практичний польовий пластовий досвід. Незмінна ціннісна основа в Пласті є одним із ключових елементів ефективності пластового методу. Тому залучення і навчання нових виховників мають відбуватися на засадах сталого розвитку. Масштабування Пласту, без підготовлених на основі цінностей виховників, готових до викликів польового життя в мандрівках і таборах, не дасть належного виховного результату для дітей.

Відсутність підтримки системної підготовки пластових виховників та кадровий дефіцит обмежують можливості участі дітей та молоді в пластовій освітній програмі в умовах зростання попиту на вступ до Пласту. Підготовка пластових виховників потребує окремої державної підтримки, зокрема через розвиток мережі спеціально обладнаних обласних пластових вишкільних центрів.

Крім цього, для пластового руху в Україні наразі є актуальним питання браку спеціалізованої інфраструктури для забезпечення пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом, зокрема для щотижневих занять (сходини) з дітьми та молоддю, проведення таборувань, вишкіль, а також реалізації інших заходів та проєктів, необхідних для системної реалізації пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом, що відповідатимуть актуальним безпековим та освітнім стандартам.

Створення мережі спеціально обладнаних приміщень (далі — домівок) на базі кожної територіальної громади, а також обласних пластових центрів для підготовки пластових виховників та облаштування і адміністрування спеціально обладнаних земельних ділянок під літнє наметове таборування дозволить забезпечити доступ до участі в Пласті для дітей та молоді України.

Державного сприяння потребує також забезпечення учасників пластового руху необхідним спорядженням, яке забезпечує принцип рівності учасників руху та складає основу пластового методу. Висока вартість спеціалізованого матеріально-технічного забезпечення й пластового однострою, необхідного для

реалізації пластової освітньої (навчальної) програми, створює фінансовий бар'єр для залучення нових пластових виховників, дітей та молоді.

Викладені обставини зумовлюють необхідність розроблення та затвердження цієї Концепції як основи для системної державної підтримки пластового руху в Україні та за її межами.

II. Мета і строки реалізація Концепції

Метою Концепції є забезпечення доступності участі в пластовому русі для кожної дитини в Україні та для українських дітей за її межами, створення системи державної підтримки залучення й підготовки пластових виховників, а також сприяння розвитку інфраструктури, необхідної для реалізації пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом.

Завданнями Концепції є:

розвиток інфраструктури та інституційної спроможності пластового руху, включаючи створення умов для забезпечення пластових виховників, дітей і молоді, які навчаються за пластовою освітньою (навчальною) програмою, необхідними матеріальними ресурсами (зокрема пластовим одностроєм і спеціалізованим спорядженням), для якісної реалізації, збереження та масштабування пластового методу;

популяризація пластового руху в українському суспільстві, зокрема в українських громадах діаспори, із акцентом на залучення до руху пластових виховників і нових волонтерів, через створення та поширення соціальної реклами пластового методу;

забезпечення залучення та підготовки / вишколу, а також державної підтримки пластових виховників, зокрема інструкторів та адміністраторів пластового руху;

імплементація, у співпраці з опікунською радою, створеною Пластом, пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом в систему освіти для надання можливостей із розгортання пластового руху за підтримки органів місцевого самоврядування;

забезпечення підтримки та розвитку пластового руху в діаспорі, зокрема в громадах вимушених переселенців та трудових емігрантів з України;

утвердження серед дітей та молоді розуміння української національної та громадянської ідентичності, сприяння інтеграції українського пластового руху в європейську та євроатлантичну спільноту;

забезпечення розробки, перекладу та адаптації, видань та методичних матеріалів, світової виховної літератури, зокрема посібників для пластових

виховників та дітей, які здобувають громадянську освіту за пластовою освітньою (навчальною) програмою;

проведення соціологічних, наукових та інших досліджень з питань розвитку пластового руху в Україні та за її межами з метою підвищення ефективності реалізації державної підтримки Пласту;

залучення членів пластового руху до державних урочистих заходів, церемоній відзначення державних свят та пам'ятних дат як представників молодіжного руху, що сприяє публічному визнанню ролі Пласту у національно-патріотичному вихованні й громадянській освіті молоді.

Концепція ґрунтується на принципі громадсько-державного партнерства – розвитку рівноправного партнерства між пластовим рухом, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в умовах спільної діяльності.

III. Шляхи і способи розв'язання проблеми

1. Проблема передбачається розв'язати шляхом формування системної державної підтримки пластового руху, що реалізується за такими пріоритетами:

розбудова інфраструктури та сприяння організаційному розвитку Пласту в Україні і пластового руху за її межами;

формування системи державної підтримки пластових виховників, забезпечення належних умов для їх залучення, підготовки, підвищення кваліфікації та стимулювання з метою якісної реалізації пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом;

реалізація традиційних всеукраїнських (крайових), міжнародних та регіональних щорічних заходів для дітей та молоді для реалізації пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом.

2. Реалізація пріоритету «Розбудова інфраструктури та сприяння організаційному розвитку Пласту в Україні і пластового руху за її межами» здійснюється шляхом:

розбудови та забезпечення функціонування мережі обласних пластових вишкільних центрів як ресурсних осередків, спрямованих на підтримку та розвиток пластового руху в територіальних громадах відповідних регіонів, залучення та підготовку пластових виховників, організаційне та матеріально-технічне забезпечення участі дітей та молоді, а також пластових виховників у таборуваннях та виховно-вишкільних заходах (зокрема за межами України із дотриманням безпекових стандартів), надання їм необхідного індивідуального та групового спорядження, а також проведення необхідних досліджень;

створення інструментів фінансової підтримки молодіжної організації «Пласт – Національна скаутська організація України» з метою забезпечення цільового спрямування видатків на реалізацію пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом;

створення Освітньо-методичного пластового центру на базі Національного центру «Мала академія наук України» з метою науково-методичного забезпечення пластового руху, методичної координації, у взаємодії з Пластом, та підтримки навчальних програм пластових вишкільних центрів в областях, а також забезпечення розробки, перекладу та адаптації, видань та методичних матеріалів, світової виховної літератури, зокрема посібників для пластових виховників та дітей, які проходять громадянську освіту за пластовою освітньою (навчальною) програмою, а також дослідження, зокрема пластової інфраструктури за межами України;

налагодження системної взаємодії Освітньо-методичного пластового центру співпраці з Пластом із закордонними пластовими організаціями в Європі, Північній та Південній Америці, Азії, Африці та Океанії задля розвитку програм підготовки пластових виховників, реалізації пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом;

затвердження центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сферах утвердження української національної та громадянської ідентичності та освіти, у співпраці з Пластом типового статуту обласного пластового вишкільного центру, що визначатиме порядок функціонування таких центрів, розподіл повноважень та механізми залучення Пласту та інших представників громадянського суспільства до їх управління;

затвердження центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сферах утвердження української національної та громадянської ідентичності та освіти, у співпраці з Пластом типового Положення про пластові центри, що включатиме розподіл повноважень між Освітньо-методичним пластовим центром, обласними пластовими вишкільними центрами та місцевими молодіжними пластовими центрами, а також механізми залучення Пласту та інших представників громадянського суспільства до їх управління;

забезпечення міжвідомчої координації та консолідації зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування й інститутів громадянського суспільства для надання підтримки Пласту, у співпраці з опікунською радою, створеною Пластом як контактною групою підтримки пластового руху, для вироблення спільних рішень щодо стратегії розвитку пластового руху, надання державної підтримки Пласту, зміцнення співробітництва на всіх рівнях.

3. Реалізація пріоритету «Формування системи державної підтримки пластових виховників, забезпечення належних умов для їх залучення, підготовки, підвищення кваліфікації та стимулювання з метою якісної реалізації пластового методу» здійснюється шляхом:

затвердження центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері освіти, у співпраці з Пластом порядку реалізації програми підготовки пластових виховників, що охоплює багаторівневу вишкільну систему підготовки пластових виховників: провідників вишколів (тренерів), виховників юнацтва (дітей віком 11-18 років), виховників новацтва (для дітей віком 6-11 років), виховників пташат (для дітей віком до 6 років), інструкторів (пластових спеціалізацій), адміністраторів (організаційного розвитку), старшого юнацтва (відповідального лідерства для підлітків), організаторів таборів (для юнацтва, новацтва, пташат), попередньої пластової підготовки для волонтерів (кваліфікаційний вишкіл дійсного членства);

розроблення та затвердження Освітньо-методичним пластовим центром у співпраці з Пластом трьох типових навчальних програм позашкільної освіти, розроблених на основі пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим освітнім методом, для пластових виховників, які працюють у системі позашкільної освіти та на базі закладів середньої освіти з дітьми різних вікових категорій: «пташат» (до 6 років), «новацтва» (6-11 років), «юнацтва» (12-18 років);

розроблення та затвердження Освітньо-методичним пластовим центром співпраці з Пластом та зацікавленими закладами вищої освіти, навчальних програм для підготовки пластових виховників, що діятимуть на основі пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом, а також забезпечення відповідності програмних результатів навчання державним стандартам або Національній рамці кваліфікацій;

упорядкування центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері освіти, умов оплати праці пластових виховників, які працюють у системі позашкільної освіти, шляхом прирівнювання до тарифних розрядів старших керівників та керівників туристських груп (походів, експедицій, екскурсій);

забезпечення центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності запровадження премій Кабінету Міністрів України для пластових виховників та організаторів таборувань з метою визнання їхнього волонтерського внеску та підтримки кращих практик реалізації пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом;

забезпечення центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері утвердження української

національної та громадянської ідентичності у співпраці з Пластом, пластових виховників матеріально-технічним і базовим індивідуальним спорядженням для проведення таборувальних та вишкільних відповідно до пластової освітньої (навчальної) програми та пластового методу;

розроблення та реалізація органами місцевого самоврядування програм підтримки Пласту територіальними громадами для забезпечення можливостей участі дітей у проходженні пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом, а також підтримки пластових центрів та пластових виховників у реалізації таких заходів;

центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики економічного та соціального розвитку, спільно із Пластом і центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сферах культури та освіти, відповідно до частини третьої статті 8 Закону України «Про культуру», та частини першої статті 27 Закону України «Про позашкільну освіту» запровадити механізм надання приміщень, земельних ділянок на пільгових умовах для реалізації пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом, включаючи можливість у публічних бібліотеках України, а також у культурних центрах України за кордоном тощо.

4. Реалізація пріоритету «Реалізація традиційних всеукраїнських (крайових), міжнародних та регіональних, щорічних заходів для дітей на молоді для реалізації пластової освітньої (навчальної) програми за пластовим методом» здійснюється шляхом:

формування щорічного зведеного календарного плану всеукраїнських (крайових), міжнародних та регіональних пластових заходів (таборів, вишкільних, злетів, зустрічей) як складової державної підтримки молодіжної політики, з визначенням його статусу та порядку затвердження;

забезпечення безпечних умов для проведення таборових заходів, зокрема сприяння в обстеженні ділянок, визначених для розміщення пластових таборів, на період їх проведення;

надання Пласту в тимчасове користування державних та комунальних земельних ділянок, баз відпочинку, спортивних і туристичних об'єктів для проведення польових заходів на пільгових умовах;

сприяння органів місцевого самоврядування у проведенні регіональних пластових заходів, включно з інформаційною, логістичною та фінансовою підтримкою на місцевому рівні;

забезпечення представництва та участі українських пластунів у міжнародних заходах світового пластового руху (джерборі, вишколи, зустрічі) шляхом сприяння у візовому, транспортному та організаційному супроводі делегацій;

інформаційної підтримки та висвітлення традиційних пластових заходів у державних медіа з метою популяризації пластового руху серед дітей та молоді.

IV. Очікувані результати

Реалізація Концепції сприятиме:

зростанню впізнаваності і довіри до Пласту в Україні серед українського суспільства і зокрема серед учнівської молоді;

підвищенню обізнаності серед дітей та молоді про пластову освітню (навчальну) програму і пластовий метод;

збільшенню кількості волонтерів Пласту в Україні та пластового руху в світі із наявних 12 тис. в Україні та 6 тис. за її межами до щонайменше 25 тис. в Україні та 10 тис. та збереженню і нарощенню кадрового складу пластових виховників у пластовому русі за межами України;

збільшенню кількості обласних пластових вишкільних центрів як для підготовки пластових виховників, так і дітей та молоді, із 14 (6 в Україні і 8 за її межами) до 16-20 (8-12 в Україні і збереження наявних в країнах діаспори (3 в США та по одному у Австралії, Аргентині, Канаді, Великобританії, Аргентині);

забезпеченню доступності Пласту для усіх українських дітей та молоді (через онлайн-платформи) та для більше 50% дітей через можливість фізичного доступу у домівки за місцем (країною) проживання;

збільшенню кількості дітей та молоді, включених до Пласту в Україні та пластового руху за її межами, а також молоді, залученої до волонтерської діяльності (ціль – до 2035 року охопити 1% учнівської молоді України різними формами пластової освітньої (навчальної) програми, передусім через створення громадсько-активних соціальних середовищ).

V. Обсяг фінансових ресурсів

Фінансування Концепції передбачається здійснювати за рахунок коштів Державного бюджету України на відповідний рік та інших джерел, не заборонених законодавством.

**Керівник Офісу
Президента України
генерал-лейтенант**

Кирило БУДАНОВ